

KÖZLEMÉNY

A MAGYARORSZÁGI BÖLCSŐDEK MŰKÖDÉSÉNEK NÉHÁNY JELLEMZŐJE

MAKAY ZSUZSANNA

1. Bevezetés

Nemrég zárult le a Népeségtudományi Kutatóintézet kutatása, amelynek során a hazai bölcsődék működésének speciális területeit vizsgáltuk.¹ A kutatás megtervezésében, a kérdőív összeállításában többek között, a Központi Statisztikai Hivatal bölcsődék körében évente kötelezően végzett adatgyűjtéseire támaszkodhattunk.² Ezek alapvető információkat nyújtanak arról, hogy hány bölcsőde működik az országban, azok milyen finanszírozásúak, hány férőhelyet biztosítanak, és milyen korú gyermekeket látnak el. Információ szolgáltatnak továbbá arról is, hogy a beíratott gyermekek közül hányan részesülnek gyermekvédelmi kedvezményben, illetve korai fejlesztésben, valamint hogy milyen a bölcsődében dolgozó személyzet státusa, képzettsége, végzettsége. Ez az adat-szolgáltatás valamennyi bölcsőde számára kötelező, az adatokat a KSH az évente megjelenő Szociális Statisztikai Évkönyvben teszi közzé.

A legtöbbet idézett statisztikai adat a bölcsődék számának változása a rendszerváltás óta. Innen tudjuk, hogy míg 1990-ben 1003 állandó bölcsőde működött az ország területén, addig ez a szám 2003-ban csak 515 volt, majd 2009-re 625-re emelkedett. A bölcsődék alapvető adatait tehát nyomon tudjuk követni, ám ez még nem elég ahhoz, hogy azt is tudjuk, az intézmények hogyan működnek a mindennapokban. Kutatásunk ennek megismerését célozta.

A bölcsődék tevékenységének egy részét jogszabályok és kormányrendeletek határozzák meg.³ Ezek rögzítik, hogy a bölcsőde „olyan intézmény, amely az alapellátás keretében alaptevékenységként napközbeni ellátást nyújt a gyermek számára”. Feladata „a három éven aluli gyermekek gondozása, nevelése, harmonikus testi-szellemi fejlődésének segítése az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével” (15/1998. (IV. 30.) NM rendelet, 35. §). A rendeletek többek között meghatározzák, hogy milyen korú gyermek jogosult bölcsődei ellátásra, hány gyermek gondozható egy csoportban, milyen szakképzettséggel kell rendelkezniük a gondozóknak, milyen feltételekkel kaphat az intézmény állami normatívát, napi hány órát tölthet egy gyermek bölcsődében, és hogy

¹A kutatás a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Gyermek- és Ifjúságvédelmi Főosztálya megbízásából készült. A kérdőív szerkesztésében és az adatfelvétel lebonyolításában a szerzőn kívül részt vett Blaskó Zsuzsa, Bocz János és Kapitány Balázs. Ez a közlemény egy korábbi kéziraton alapul, amelynek összeállításában Murinkó Livia vett részt.

²OSAP, 1203.

³Ezek közül a két legfontosabb: a Népjóléti Minisztérium 15/1998. (IV. 30.)-as rendelete és a 133/1997. (VII. 29.) Kormányrendelet.

mely szolgáltatásokért milyen térítési díjat lehet kérni a szülöktől. Meghatározzák például, hogy „a gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményben (...) az alapellátások keretébe tartozó szolgáltatások közül csak az étkezésért állapítható meg térítési díj” (15/1998. (IV. 30.) NM rendelet, 148. §). Vizsgálatunk idején tehát a bölcsőde alapvetően ingyenes ellátás volt, térítési díjat csak az étkezésért voltak kötelesek fizetni a szülők.

A Népeségtudományi Kutatóintézet kérdőíves vizsgálatának az volt a célja, hogy megtudjuk, hogyan történik a jogszabályok átültetése a mindennapokba, milyen a bölcsődék élete, milyen a szülők és a bölcsőde együttműködése.

Magyarországon ugyanis a bölcsődéken kívül alig létezik más olyan gyermekfelügyeleti rendszer, amely lehetővé teszi a szülőknek, hogy gyermekük három éves kora előtt munkába álljanak. Noha kiépülőben van egy családi napközi rendszer, ez nem pótolja a bölcsődék köztudottan alacsony számát, hiszen egyelőre kevés ilyen intézmény van, eloszlásuk az ország területén egyenlőtlen, és általában magas térítési díjjal működnek. Egy, a Szociális és Munkügyi Minisztérium megbízásából készült 2009-es felmérés szerint elsősorban az átlagnál képzetebb, feltehetően magasabb jövedelmű szülők veszik igénybe ezt a gyermekfelügyeleti formát, és sok esetben még ők is magasnak tartják a térítési díjakat.⁴

Az átlagos, vagy annál alacsonyabb jövedelmű szülők tehát egyedül a bölcsődékben tudják gyermeküket elhelyezni, amennyiben munkába kell állniuk, és nem tudják gyermeküket a nagyszülőkre vagy más családtagjukra bízni. Ezért voltunk kíváncsiak többek között arra, hogy a bölcsődék működése mennyire teszi lehetővé mindkét szülő teljes munkaidőben történő munkavállalását, és hogy melyek azok a tényezők, amelyek ezt megnehezítik. A kérdőívet úgy építettük fel, hogy megtudjuk: mit kínál a bölcsőde a családnak, és milyen kötelezettségeik vannak a szülőknek a bölcsődével szemben a harmonikus együttműködés érdekében.

Az alábbiakban bemutatjuk a kérdőívet, és ismertetjük, hogyan történt az adatfelvétel. Ezután kiemelünk néhány fontos, újszerűnek tartott eredményt. (A teljes kérdőív kiértékelése alapján készült dokumentum a szerzőtől beszerezhető.) A tanulmányt az eredmények összefoglalása és következtetések levonása zárja.

2. Az adatfelvétel és a kérdőív ismertetése

Az adatfelvétel egy háromoldalas önkitöltős kérdőív segítségével valósult meg (lásd függelék), amelyet 2008. év végén csatoltunk a KSH által postán kiküldött kötelező adatszolgáltatói laphoz. Kérdőívünk így az összes adatszolgáltató bölcsődébe, vagyis 594 intézménybe eljutott. A kitöltés nem volt kötelező. A 407 visszaérkező kérdőívből adathiány, valamint a kötelező és a kiegészítő kérdőív összekapcsolási nehézségei miatt végül 393 bölcsőde válaszailemezzhetők. A válaszadási arány 66,2%-os, vagyis a teljes bölcsődei állomány kétharmad részét reprezentálja adatbázisunk. A kérdezés 2009 januárjában zajlott. Az adatok a 2009-re, a gazdálkodási adatok pedig 2007-re vonatkoznak. 2007 illetve 2009 eleje óta számos jogszabályváltozás történt, melyek kihatnak a bölcsődék működésére, legyen szó az egy csoportban gondozható bölcsődés gyerme-

⁴<http://csana-info.hu/data/userfiles/csanatanulmany.pdf>

kek számának növeléséről⁵ vagy arról, hogy 2011 óta az étkezésért fizetendő térítési díjon felül „a nyersanyagköltség legfeljebb 50%-át kitevő rezsiköltség egy ellátottra jutó napi összege”⁶ is beszédhető a szülőktől, ami feltehetően megváltoztatta a havonta fizetendő térítési díjat és így kihatott a bölcsődék gazdálkodására is. Eredményeink tehát nem a bölcsődék jelenlegi helyzetét mutatják be, noha feltételezhető, hogy pl. a nyitva tartás vagy a szülők munkavállalása keveset változott az utóbbi évek jogszabály módosításaival.

A kérdőív az alábbi témaköröket foglalja magába:

– Az első témakör azt tudakolta, milyen nyitvatartási időkkal működnek a bölcsődék, vagyis megoldható-e, hogy a gyermek bölcsődei elhelyezése mellett mindkét szülő teljes munkaidőben dolgozzon. Vizsgáltuk továbbá, hogy általában mennyi időt töltenek a gyermekek egy átlagos napon a bölcsődében, és mely étkezéseket veszik igénybe.

– A második témakör („Díjak és szülői segítség”) kialakítása során kettős cél lebegett a szemünk előtt. Először is azt kívántuk vizsgálni, milyen mértékben kell a szülőknek anyagilag hozzájárulniuk a bölcsőde működéséhez: mennyi az étkezésért fizetendő térítési díj, illetve az esetleges egyéb díjak összege. Sok bölcsődében a szűk anyagi lehetőségek miatt a szülőkre hárulnak olyan feladatok, mint a bölcsőde felújítása, vagy játékok beszerzése, ennek mértékét és jellegét külön kérdésekkel mértük. A szűk anyagi lehetőségeken egy a bölcsődéhez kötődő alapítvány megléte, illetve külső pénzre való pályázás is enyhíthet, ezért ezek iránt is érdeklődtünk.

– A harmadik témakör keretében azt vizsgáltuk, hogy a bölcsődébe járó szülők dolgoznak-e, milyen jellegű a munkarendjük, és mennyire tartják fontosnak, hogy elsősorban munkavállaló szülők gyermekei írathassák be gyermeküket bölcsődébe. Mivel nem volt lehetőség arra, hogy a szülőket kérdezzük, a vezetőnők tapasztalataira hagyatkoztunk, akik feltételezésünk szerint ismerik a szülők helyzetét.

– A „Gyermekek beszoktatása” témakörön belül foglalkoztunk azzal, hogy mennyire rugalmas a bölcsődék év közbeni működése, tudnak-e év közben is új gyermekeket fogadni amennyiben erre lehetőség adódik. Kérdeztük azt is, hogy általában ki szoktatja be a gyermekeket a bölcsődébe. Az édesanyák ezt csak abban az esetben tudják megtenni, amennyiben (még) nem dolgoznak.

– Külön kérdéscsoport keretében tekintettük át, hogy milyen a bölcsődének helyt adó épület állapota, felújításra szorul-e az épület, és biztosítottak-e erre az anyagi keretek.

– A bölcsőde megközelíthetősége és az, hogy hogyan hozzák reggel a gyermekeket, információt szolgáltat egyrészt a bölcsőde és a lakóhely, valamint a munkahely közötti távolságról, és bizonyos mértékben jelzi a szülők státusát is, főként, ha egy bölcsődébe sok gyermeket hoznak személygépjárművel.

– A „Plusz szolgáltatások” című témakör esetében arra voltunk kíváncsiak, hogy megfelel-e a jelenlegi nyitva tartás a szülők igényeinek, illetve hogy a gyermekeknek hozzávetőlegesen hány százaléka vesz igénybe külön szolgáltatásokat. Arra vonatkozóan is kapunk információt, hogy hány bölcsődében léteznek ezek a szolgáltatások.

A gyermekek beíratásának időpontjára, illetve a roma gyermekek arányára vonatkozó kérdések mellett arra kértük a vezetőket, hogy adjanak információt a bevételek és kiadások mérlegéről, és arról, hogy mely területek jelentik a bevételek gerincét, illetve a legnagyobb kiadásokat.

⁵ 31/2009. (XII. 22.) SZMM rendelet 6.§.

⁶ 1997. évi XXXI. törvény 2011. január 1. napjától hatályos módosítása.

3. A minta és a válaszadó bölcsődék jellemzői

Az eredmények megfelelő értelmezéséhez röviden bemutatjuk, mi jellemzi a válaszadó bölcsődéket területi elhelyezkedésük szerint. Megnézzük azt is, hogy a bölcsődék fenntartója szerint mennyiben tér el mintánk az országotól.

A válaszadási hajlandóság összességében a fővárosban volt a legnagyobb és a kisebb településtípusok felé haladva csökkent. Míg Budapesten a bölcsődék mintegy 81%-ából visszaküldték a kérdőívet, addig ez a községekben alig 50% (1. táblázat). Ennek megfelelően a válaszadó bölcsődék 30%-a a fővárosban helyezkedik el, minden negyedik megyei jogú városban, minden harmadik egyéb városban, minden tízedik pedig községekben.

1. Az ország területén működő és a válaszoló bölcsődék száma és aránya településtípus szerint

Number of crèche's in the country together with the number and proportion of responding institutions by type of settlement

	Működő bölcsődék száma	Válaszó bölcsődék száma	Válaszó bölcsődék aránya a működők %-ában
Budapest	144	116	80,6
Megyei jogú város	152	100	65,8
Egyéb város	219	138	63,0
Község	79	39	49,4
Összesen	594	393	66,2

A regionális elhelyezkedést tekintve a válaszadó bölcsődék közül minden harmadik, szám szerint 146 a közép-magyarországi régióban, azon belül is a legtöbb Budapesten található (2. táblázat). A többi régióból 30–52 közötti intézmény szerepelt az adatbázisban, a megyénkénti esetszám 2 és 21 között mozgott, Nógrád megyéből pedig nem rendelkezünk adatokkal. Ilyen alacsony esetszámok mellett célszerű az elemzést a régiók szerinti bontásban végezni a megyék szerint bontás helyett.

Összességében elmondható, hogy az önkéntes kérdőívre válaszoló bölcsődék településtípus szerinti elhelyezkedése nagyjából követi az intézmények országos eloszlását, noha az országban működő összes bölcsődéhez képest a kiegészítő kérdőívet kitöltők között valamivel több a fővárosi és kevesebb a községi intézmény. Emellett az NKI vizsgálatában a tízezer fő alatti települések is alulreprezentáltak. A válaszadó intézmények regionális megoszlása is jól leképezi az ország összes bölcsődéjének elhelyezkedését, azzal a kivétellel, hogy a közép-magyarországi régió (a válaszadó fővárosi intézmények viszonylag magas száma miatt) és a Dél-Dunántúl kissé felülreprezentáltak, a két alföldi régió pedig alulreprezentáltak. A megyék szerinti megoszlásokban, valamint a hátrányos kistérségek arányában nincs jelentős eltérés a kiegészítő kérdőívre válaszoló és az összes bölcsőde között.

Az országban működő összes bölcsőde túlnyomó többségét, 91%-át valamely önkormányzat működteti. Az NKI adatfelvételében ez az arány 94%, vagyis a nem ön-

kormányzati működési bölcsődék kissé alulreprezentáltak. A nem válaszoló bölcsődéknek ugyanis majdnem 10%-át a nonprofit bölcsődék, míg 6%-át az egyéb bölcsődék teszik ki.

2. A kiegészítő kérdőívre válaszoló bölcsődék megoszlása megyék és régió szerint
Distribution of crèches responding to additional questionnaire by region and county

Régió	Megye	%	N
Közép-Magyarország	Budapest	29,5	116
	Pest	7,6	30
		37,2	146
Közép-Dunántúl	Fejér	3,6	14
	Komárom-Esztergom	4,1	16
	Veszprém	3,1	12
		10,7	42
Nyugat-Dunántúl	Győr-Moson-Sopron	4,8	19
	Vas	2,8	11
	Zala	0,5	2
		8,1	32
Dél-Dunántúl	Baranya	4,8	19
	Somogy	4,1	16
	Tolna	1,3	5
		10,2	40
Észak-Magyarország	Borsod-Abaúj-Zemplén	5,3	21
	Heves	2,3	9
	Nógrád	n.a	n.a
		7,6	30
Észak-Alföld	Hajdú-Bihar	4,8	19
	Szabolcs-Szatmár-Bereg	3,1	12
	Jász-Nagykun-Szolnok	5,1	20
		13,0	51
Dél-Alföld	Bács-Kiskun	3,6	14
	Békés	4,8	19
	Csongrád	4,8	19
		13,2	52
Összesen		100,0	393

Az önkormányzati fenntartás rendszerint települési önkormányzatot jelent, és adatbázisunkban a 370 önkormányzati bölcsődéből mindössze 14 bölcsődét tart fenn önkormányzati intézményfenntartó társulás. 23 bölcsőde nem önkormányzati fenntartású, ezek csaknem egyenlő arányban oszlanak meg a nonprofit bölcsődék és az egyéb bölcsődék kategóriái között. A nonprofit bölcsődék többségét közhasznú társaság vagy alapítvány tartja fent, míg az egyéb bölcsődék zömét a többcélú kistérségi társulások. A nonprofit kategóriában elhanyagolható az egyházi fenntartású intézmények, az egyéb bölcsődék körében pedig a társas vállalkozási, közalapítványi, illetve a központi költségvetésből fenntartottak száma.

A nem önkormányzati intézmények aránya a községekben a legmagasabb 10%-al. A többi településtípuson ez az arány 3% és 6% között van. A nem önkormányzati intézmények aránya csak a Dél-Alföldön és a Dél-Dunántúlon éri el, illetve haladja meg az összes bölcsőde 10%-át. Közép-Magyarországon ez az arány 5,5%, és szinte elhanyagolható a többi régióban (4% alatti).

4. A bölcsődék működése a mindennapokban

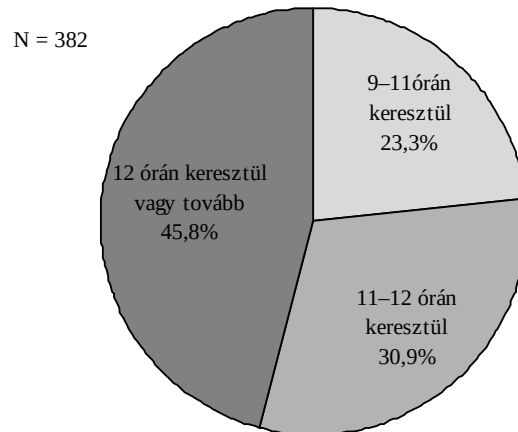
a) A napi nyitva tartás hossza, a reggeli nyitási és az esti zárási időpontok

A kérdőív legelső kérdése a bölcsődék nyitva tartására vonatkozik. Összesen 382 bölcsőde nyitási és zárási időpontjaival rendelkezünk.

A kérdésnek kettős célja volt. Egyrészt annak megállapítása, hogy a nyitva tartás hossza összeegyeztethető-e a klasszikus, nyolc órás munkarend szerint dolgozó szülők munkahelyi kötelezettségeivel. Vagyis elég hosszú ideig vannak-e nyitva az intézmények ahhoz, hogy a szülők reggel munka előtt oda tudják vinni gyermeküket, és délután, vagy kora este munka után érte tudjanak menni. Ehhez az szükséges, hogy az intézmények nyitva tartása meghaladja a nyolc órát, hiszen feltételezhető, hogy a szülők többségének még utazási idővel is kell számolnia a bölcsőde és munkahelye között.

A második cél az volt, hogy összevessük a nyitási és zárási időpontokat a szülők feltételezett munkakezdésével és munkaidejük végével. Minél rövidebb ideig vannak nyitva az intézmények, annál fontosabb ugyanis, hogy a két időpont ne nagyon térjen el a szülők munkájának kezdési, illetve befejezési időpontjától. Ellenkező esetben, például, ha a bölcsődék reggel 7-kor nyitnak, és 17-órakor bezárnak, míg a szülők munkaideje 9 órától 18 óráig tart, ők vagy nem tudnak teljes munkaidőben munkát vállalni, vagy pedig rendszeresen egy harmadik személynek kell elvinni a gyermeket a bölcsődébe vagy hazakísérni. A nyitva tartás hossza tehát, ugyanúgy, mint a nyitási és zárási időpontok, fontos tényezői annak, hogy mennyire tudnak a szülők munkahelyi kötelezettségeiknek megfelelni kisgyermek nevelése mellett.

Adataink szerint a bölcsődék napi nyitva tartása igen hosszú. Mindegyik intézmény legalább napi 9 órán keresztül nyitva tart, nagy részük pedig 12 órás vagy hosszabb nyitva tartással működik (I. ábra). A leghosszabb nyitva tartási idő 13 óra, azonban ez csak néhány intézményben valósul meg.

I. A bölcsődék megoszlása a napi nyitva tartás hossza szerint
Distribution of crèches by the length of daily opening hours

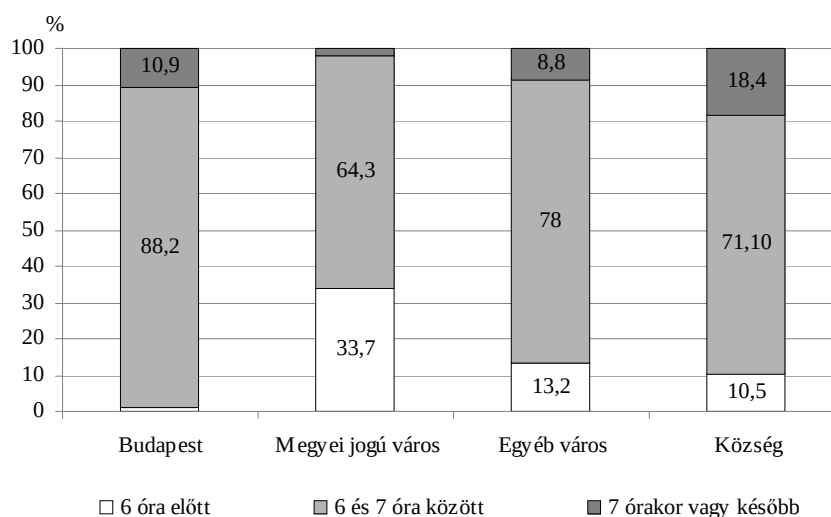
Az eredmények arra utalnak, hogy ha a bölcsődék teljes nyitvatartási idő alatt fogadják a gyermekeket, akkor a klasszikus, napközben nyolc órán át dolgozó szülők még utazással együtt is meg tudják oldani, hogy gyermeküket egész napra a bölcsődére bízják. Reggel ők maguk tudják vinni, és ők tudnak érte menni délután. Ezt ki is használják a szülők, hiszen – ahogyan az a kérdőív egy másik kérdéséből kiderül – az esetek mintegy 90%-ában vagy az anya, vagy az apa viszi reggel a gyermeket a bölcsődébe, és a hosszú nyitvatartási idő feltehetően lehetővé teszi számukra, hogy délután is ők menjenek érte. A nyitvatartási idő tehát önmagában nem okoz problémát, ugyanakkor ez az idő hosszabb, mint a gondozónők napi munkaideje.⁷ Ugyanakkor, ahogy később látni fogjuk, a gyermekek döntő többsége már a zárás előtti órában távozik a bölcsődéből. Ez három okból lehetséges. Elképzelhető, hogy amíg az egyik szülő reggel elviszi a gyermeket a bölcsődébe, addig a másik szülő reggel korábban megy dolgozni, hogy korán véget érjen a munkaideje és ő tudjon a gyermekért menni. Ez csak akkor lehetséges, ha a szülőknek van bizonyos választási lehetőségük munkakezdési, illetve befejezési időpontjukat illetően, esetleg egyikük nem dolgozik, vagy segítséget kapnak egyéb családtagtól, például a nagyszülőktől. Az is lehet, hogy az egyik szülő részmunkaidőben dolgozik, így a szülők meg tudják oldani, hogy a gyermek korán hazakerüljön. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a „nyitvatartási idő” nem fedi le azt az időt, ami alatt a bölcsőde a gyermekeket fogadja, és a bölcsőde nyomást gyakorol a szülőkre, hogy lehetőleg már jóval zárás előtt menjenek gyermekükért.

⁷ Egy 12 órás nyitva tartás idején ez azt jelenti, hogy egyes gondozónők reggel korán érkeznek, emiatt ők korán is fejezik be a munkát, míg mások később érkeznek, és zárásig maradnak. A gyermek tehát az idő nagy részét saját gondozójával a saját csoportjában tölti, az idő egy kisebb részét pedig nem saját csoportjában, illetve gondozójával. Kérdőívünk nem vizsgálta, hogy pontosan hogyan oszlik meg a gondozónők napi munkaideje, és hogy ez milyen mértékben változik hétről hétre, de feltételezzük, hogy a szülők igyekeznek gyermekük bölcsődei idejét arra az időre tenni, amikor saját csoportjában van.

Általános tendenciaként elmondható, hogy minél nagyobb településtípusról, valamint minél nagyobb intézményről van szó, annál hosszabb ideig van nyitva a bölcsőde. Budapesten például a bölcsődék 87%-a legalább tizenkét órán keresztül van nyitva, míg ez az arány csak 5% a községekben. Számottevő különbség van aszerint is, hogy reggel hány órától fogadják a gyermekeket az intézmények.

Az intézmények döntő többsége reggel 6 és 7 óra között nyitja meg kapuit, csupán 15% nyit ki hat óra előtt, és 9% hét óra után. A nagyon korán nyitó bölcsődék jellemzőbbek a megyei jogú városban, mint máshol, míg a községekben jellemzőbb a késői nyitás (II. ábra).

A régiók közül Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl emelkedik ki a korai nyitással: az előbbiben a bölcsődék 60%-a, míg az utóbbiban 41%-uk nyit ki reggel hat óra előtt.

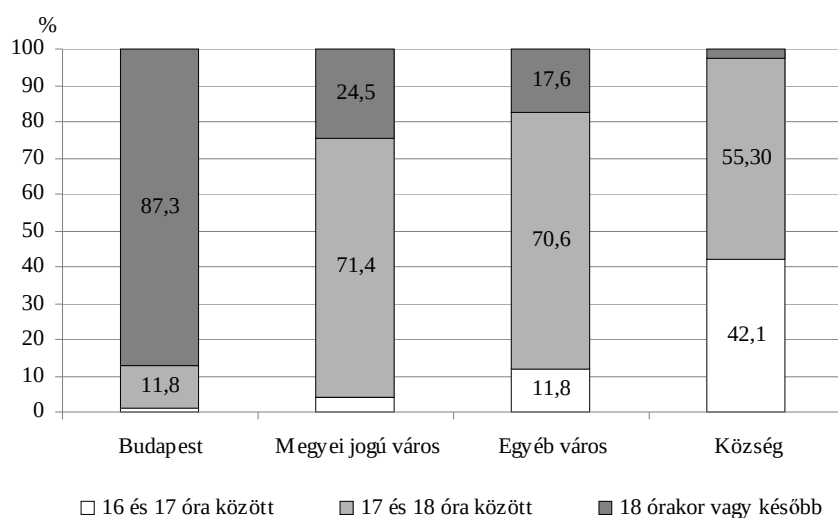
II. A bölcsődék nyitási időpontjának megoszlása településtípus szerint Distribution of opening time of crèches by type of settlement

Este a bölcsődéknek több mint fele 17 és 18 óra között zár. Alig egytizedük zár öt óra előtt, míg több mint egyharmaduk hat óráig vagy tovább tart nyitva.

Településtípus szerint roppant nagy eltérések vannak a különböző zárási időpontok között: a kisebb településeken sokkal nagyobb a korábban záró bölcsődék aránya, mint a nagyokon. Budapest az egyetlen olyan település, ahol a bölcsődék nagy része (majdnem 90%-uk) este hat órakor, vagy később zár (a fél 7 utáni nyitva tartás azonban már ritkaságnak számít), míg itt elenyésző azon intézmények száma, amelyek öt óra előtt zárnak. A községekben ezzel szemben a bölcsődék több, mint 40%-a 17 óra előtt zár, és kevés az olyan intézmény, amely este 6 órakor, vagy ennél később még nyitva van (III. ábra). Összességében tehát a községekben vannak a bölcsődék a legrövidebb ideig nyitva, noha nem biztos, hogy az ezen településeken lakó szülőknek rövidebb a napi utazási idejük munkahelyükre, mint egy nagyvárosban. Amennyiben ugyanis másik települé-

sen, esetleg egy szomszédos nagyvárosban dolgoznak, úgy nem kizárt, hogy a munkahelyre való eljutás hosszabb ideig tart, mint egy nagyvároson belül.

A napi nyitva tartás hosszát nemcsak a településtípus befolyásolja, hanem az is, hogy ki a bölcsőde fenntartója. Az önkormányzati bölcsődék közel fele ugyanis legalább 12 órás nyitva tartással működik, míg ez a válaszadó 12 nonprofit bölcsőde egyike sem igaz. A nonprofit bölcsődék nagy része kevesebb, mint 11 órát van nyitva, míg az egyéb fenntartó által üzemeltetett 11 bölcsőde viszonylag arányosan oszlik meg a három nyitvatartási időpont között.

III. A bölcsődék zárási időpontjának megoszlása településtípusok szerint
Distribution of closing time of crèches by type of settlement

b) A gyermekek létszáma és részvételük az egyes étkezéseken

Választ kerestünk arra, hogy a gyermekek hány órakor érkeznek a bölcsődébe, mikor távoznak onnan, hány órakor vannak az étkezések, és a gyermekek mekkora része van jelen az egyes étkezéseken. A kérdéskör célja tisztázni, hogy hozzávetőlegesen mennyi időt töltenek a gyermekek a bölcsődében, és mennyien veszik igénybe fél napra a bölcsődét. Arra, sajnos, nem kapunk választ, hogy a beíratott gyermekek hány százaléka van jelen egy átlagos napon, mert a beíratott gyermekek számát csak az előző év május 31-ére vonatkozóan ismerjük a KSH évi rendszerességgel végzett kötelező adatgyűjtéséből.

Hogy pontos információkat kapjunk, a kiegészítő kérdőívben megadtunk egy fix napot, amelyre vonatkozóan megkértük a bölcsődék vezetőit: jelöljék be az aznapi létszámot, valamint azt, hogy hány gyermek vett részt az étkezéseken. A dátum kiválasztásánál ügyeltünk arra, hogy ez olyan nap legyen, amikor az intézmények vezetői már ismerték, kezükben tartották a kérdőívet. Emiatt egy januári napot kellett választani.

ni, ugyanakkor olyan napot, amely nem esik túl közel az újévhez, amikor a gyermekek esetleg még nem érkeztek vissza a karácsonyi szünetből. A választás így 2009. január 14-ére, szerdára esett, amely elvileg egy minden szempontból semleges nap, ünnepek és olyan események nélkül, amelyek indokolhatnák, hogy az átlagosnál több gyermek hiányozzon a bölcsődéből, vagy hogy az intézmények zárva legyenek. Ennek ellenére több bölcsőde jelezte, hogy a megjelölt napon intézményük valamilyen oknál fogva vagy zárva volt (rossz időjárás miatt leállt a városi közlekedés, ónos eső vagy vízhiány miatt nem tudták kinyitni az intézményt), vagy pedig a szülők nem tudták aznap hozni a gyermeküket járvány, vagy rossz időjárás, nehéz közlekedés miatt. Noha statisztikailag nem számottevő azon kérdőívek száma, amelyek ilyen megjegyzéssel érkeztek vissza, mégis felhívják arra a figyelmet, hogy egy átlagos téli napon is előfordulnak olyan, előre nem látott nehézségek, amelyek miatt a szülők vagy nem jutnak el a bölcsődéig, vagy pedig azok nem tudnak kinyitni. Természetesen ez még nem jelenti azt, hogy a szülők munkahelye is szünetel, vagyis nekik ilyen esetben az utolsó pillanatban kell szabadságot kivenniük, vagy más megoldást találniuk gyermekük aznapi elhelyezésére.

A továbbiakban a gyermekek napközbeni létszámát vizsgáljuk. 100%-nak tekintjük a gyermekek számát január 14-én, és megvizsgáljuk, hogy közülük mikor, hányan érkeztek az intézménybe, illetve távoztak a bölcsődéből, és hányan vették igénybe az étkezéseket.

Réggel átlagosan a gyermekek 91,5%-a nyitás és 9 óra között, a maradék 8,5% pedig 9 és 12 óra között érkezik a bölcsődékbe. A távozásra vonatkozó átlagok pedig azt mutatják, hogy a gyermekek 10%-a 12 és 15 óra között, 84,2%-uk 15 és 17 óra között, és 5,7% 17 óra után távozik (3. táblázat).

3. A gyermekek megoszlása a reggeli érkezési és délutáni távozási időpontok szerint
Distribution of children by arrival times in the morning and leaving time in the afternoon

Érkezés	%	Távozás	%
Nyitás és 9h között	91,5	12 és 15h között	10,1
9 és 12h között	8,5	15 és 17h között	84,2
		17h után	5,7
Összesen	100,0		100,0

Az étkezések igénybevétele természetesen erősen összefügg az érkezési és távozási időpontokkal, valamint az étkezések időpontjával, amelyek ütemezése viszonylag hasonló az egyes bölcsődékben. A reggeli általában 8 és 9 óra között zajlik le, és szinte az összes intézményben befejeződik 9 órára. A tízórai fél 10 és fél 11 óra között, míg az ebéd általában fél 12 és fél 1 között van. Az uzsonna három óra körül zajlik. Ennek megfelelően a tízórait és az ebédet veszi igénybe a legtöbb gyerek, hiszen körülbelül délelőtt 10 óra és délután 3 óra között van az a csúcsideőszak, amikor a legtöbb gyermek jelen van. Aki reggel később érkezik, illetve délután korábban távozik, az nem reggelizik, illetve nem uzsonnázik a bölcsődében. Az adott napon a jelen lévő gyermekek 89%-a fogyasztotta a bölcsődében a reggelit, közel 100% a tízórait és az ebédet, és 92% az uzsonnát. A reggelin való részvétel Budapesten, illetve a non profit bölcsődékben a

legalacsonyabb, alig éri el a 80%-ot, míg a többi étkezésen való részvétel szerint nincsenek számottevő különbségek az egyes bölcsődék között.

5. Térítési díjak és a szülők részvétele a bölcsőde életében

A bölcsőde alapvetően szolgáltató intézmény, melynek célja a szülők mindennapi életének megkönnyítése azzal, hogy meghatározott térítési díj ellenében minőségi ellátást nyújt a gyermekek számára. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a törvényileg meghatározott térítési díjon felül milyen egyéb anyagi kiadások terhelik a bölcsődés gyermekek szüleit, illetve milyen mértékben kell egyéb módon hozzájárulniuk a bölcsődék működéséhez: természetbeni támogatással, önkéntes munkával, egyéb módon.

Mivel az állam által fenntartott (ez lehet maga az állam, vagy a helyi önkormányzat, illetve a helyi kisebbségi önkormányzat) intézményekben, csakúgy, mint azon egyéb fenntartó által működtetett intézményekben, amelyek állami normatívában részesülnek, csak az étkezésért lehet térítési díjat kérni, először is arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyi ez a díj az egyes bölcsődékben. Ezt a díjat rendszerint a fenntartó határozza meg. Az eredmények azt mutatják, hogy a térítési díj havi összege az ingyenességtől 17 200 Ft-ig terjed, és átlagosan 6666 Forint. Mellesleg minél kisebb a település, annál alacsonyabb a díj: míg Budapesten a bölcsődék 35,5%-ban kell 7200 forintot vagy annál többet fizetni havonta, addig ez a községi bölcsődéknek csak 11%-ára igaz. A községi bölcsődéknek majdnem a felében nem éri el a fizetendő díj a havi 6000 forintot.

Az étkezésért fizetendő térítési díj tekintetében az ország egyes régió szerint is számottevő különbségek vannak. A díjak átlagosan Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön a legalacsonyabbak (6000 Ft, illetve 6220 Ft), míg Közép-Magyarországon és a Dél-Alföldön a legmagasabbak (6950 Ft). Az önkormányzati bölcsődékben valamivel olcsóbb az étkezés, mint az egyéb fenntartó által működtetett intézményekben, ám a különbség nem számottevő (6650 Ft, illetve 6940 Ft).

Az étkezésért és a kiegészítő szolgáltatásokért elkért, törvényileg szabályozott díjakon kívül a vizsgált 393 bölcsőde közül 110 intézményben (melyekből 105 önkormányzat fenntartású) kérnek a szülőktől további pénzbeli hozzájárulást a bölcsőde működéséhez „csoportpénz” vagy egyéb címen. Ezen hozzájárulás átlaga Budapesten, illetve Közép-Magyarországon meghaladja a havi 1000 forintot, míg a többi településen, illetve régióban 250 és 500 forint között változik.⁸

Érdeklődtünk az iránt, hogy a konkrét pénzbeli támogatáson kívül hogyan járulnak még hozzá a szülők a bölcsőde működéséhez. A bölcsődék 97%-ában nyújtanak a szülők valamilyen segítséget, legtöbb esetben csak alkalmanként, de az intézmények 18%-ában legalább havonta egyszer. Arra a kérdésre, hogy „legutóbb” milyen formát öltött ez a segítség, a bölcsődei vezetőknek több mint a fele azt jelölte meg, hogy játékot ajándékoztak a szülők, de az esetek 16%-ában ételmiszert hoztak a bölcsődébe, vagy éppen bútort, berendezést adományoztak (12%). A természetbeni támogatás gyakorisága és annak formája nem független egymástól, hiszen azokban az intézményekben, ahol ez heti vagy legalább havi rendszerességgel előfordul, ott gyakrabban van szó ételmiszert behozataláról, mint ott, ahol a segítség csak alkalmi. Ez utóbbi esetben a játékadományozás a támogatás leggyakoribb formája.

⁸ Számításaink a 2009-ben érvényes térítési díjakat és egyéb tételek összegeit tükrözik.

A bölcsőde működésének segítése önkéntes munkával valamivel ritkább, mint a természetbeni támogatás. A bölcsődék egyharmadában nem segítik ilyen formában a szülők a bölcsődét, és ahol ezt teszik, jellemzően ott is csak alkalmanként. Ahol van ilyen segítség, ott a szülők legutóbb elsősorban a karbantartásban, javításokban, felújításban segítettek, ezt követte a kertápolás, kertrendezés, majd a szervezési feladatok illetve egyéb segítség.

Az eredmények arra derítenek fényt, hogy a bölcsődék sokszor emlegetett „ingyenessége” mögött nemcsak az étkezésért fizetendő, bölcsődénként eltérő térítési díjak húzódnak meg, hanem egyéb címen beszedett díjak is. Emellett a szülők számos módon segítik a bölcsődék mindennapi működését, ami feltehetően sok esetben önkéntes, és könnyíti az intézmények anyagi helyzetét.

6. A bölcsődék igénybevétele és az anyák munkavállalása

Külön részt szenteltünk a bölcsődét igénybe vevő anyák munkaviszonyának, hogy megtudjuk: a gyermekek többségének a szülei dolgoznak-e vagy sem. Máshogy kell ugyanis működniük az intézményeknek, ha – mintegy helyettesítve a dolgozó szülőket – a gyermekek egész napos ellátását és nevelését kell biztosítaniuk, és máshogy, ha a gyermekeket egyéb okból, például szocializációs céllal, vagy az anyai teendők könnyítése miatt naponta csak rövidebb időre bízzák a bölcsődére. A felvételnél elvben előnyben részesülnek a munkavállaló szülők. Azt vizsgáltuk, hogy a valóságban is elsősorban az ő gyermekeik járnak-e bölcsődébe.

A kérdéskör az anyákra koncentrál. Az apák munkaviszonyát több okból nem vizsgáltuk. Egyrészt nem akartuk, hogy a válaszadási hajlandóság csökkenjen amiatt, hogy a kérdőív túl hosszú. Másrészt az esetek döntő többségében egyébként is az anyák vannak otthon gyermekgondozás miatt a kisgyermekkel, ezért feltételezzük, hogy az ő munkába állásuk teszi szükségessé a gyermek bölcsődei elhelyezését. Ez nem jelenti azt, hogy az apák munkaviszonya érdektelen lenne abból a szempontból, hogy igényelnek-e a szülők bölcsődei helyet. Ez a kérdés azonban mélyebb kutatást kíván, amelyre a kiegészítő kérdőívben nem tudtunk kitérni.

Az anyai munkavállalással kapcsolatban vizsgálódásunk három témakört ölelt fel. Egyrészt azt tudakoltuk, hogy a gyermekek beszoktatása idején az anyák tudják-e már, hol fognak dolgozni, vagy pedig ezután kezdenek-e munkát keresni. Lévé, hogy a bölcsődék helyhiánnyal küzdenek, vélhetően azokat a gyermekeket részesítik előnyben, akiknek a szülei dolgoznak. Emiatt viszont hátrányba kerülhetnek azok az anyák, akik visszamennének a munkapiacra, de előbb munkát kell keresniük. Ők ugyanis még nem dolgoznak, de gyermekfelügyeletre lenne szükségük, nemcsak a munkakeresés idejére, hanem azért is, hogy leendő munkaadójuknak azt tudják ígérni: azonnal munkába tudnak állni. Ha az anyák döntő többsége már a beszoktatás ideje alatt tudja, hol fog dolgozni, ez növeli annak valószínűségét, hogy igen nehéz megoldaniuk a gyermekfelügyeletet azoknak az anyáknak, akik munkát keresnek. Foglalkoztunk azzal a problémával is, hogy az anyák vajon megpróbálják-e eltitkolni a bölcsőde vezetése elől, hogy nem dolgoznak. Elképzelhető ugyanis, hogy esetenként ehhez a stratégiához folyamodnak, mert csak így tartják magukat esélyesnek arra, hogy gyermekük felvételt nyerjen a bölcsődébe, illetve hogy ne tanácsolják őt el onnan.

Igyekeztünk megtudni azt is, hogy a bölcsődevezetők szerint az anyák mekkora hányada dolgozik, és hogy ezt általában milyen formában teszik: klasszikus, napi nyolc órában, vagy részmunkaidőben, esetleg kötetlen munkarend szerint. Lévén, hogy a részmunkaidő, illetve a munkavállalás egyéb, kötetlenebb formái alig találhatók meg Magyarországon, feltételeztük, hogy a kisgyermekes édesanyák többsége is a hagyományos nyolc órás munkarend szerint dolgozik.

A kérdéskörhöz kapcsolódott az a felvetésünk is, amely a bölcsődevezetők véleményét tudakolta azzal kapcsolatban: szükség lenne-e több férőhelyre túljelentkezés miatt. Lévén, hogy Magyarországon a bölcsődéken kívül alig van gyermekfelügyeleti lehetőség a három éven aluli gyermekek számára, feltételezzük, hogy igény lenne több férőhelyre a szülők részéről.

374 bölcsőde válaszolt mindegyik kérdésre az anyukák munkájával kapcsolatban. Az eredményeknél figyelembe kell venni, hogy a bölcsődék vezetői a saját véleményüket fejezték ki, vagyis azt, hogy ők mit gondolnak, hogyan látják: a náluk gondozott gyermekek esetében az anyák milyen arányban, milyen formában dolgoznak. A kérdőív kidolgozásánál feltételeztük, hogy viszonylag jól ismerik a gyermekek családi hátterét, és realisan meg tudják becsülni az anyák munkahelyi helyzetét. Ennek ellenére szem előtt kell tartani, hogy nem maguk az érintettek adták ezeket a válaszokat.

Az eredmények azt sugallják, hogy az anyák döntő többsége dolgozik: a bölcsődék vezetőinek kétharmada szerint a náluk gondozott gyermekek esetében „szinte mind dolgoznak”, míg egyharmaduk szerint, noha nem mind, de a „többség” dolgozik. Elhanyagolható azon vezetők aránya, akik szerint legfeljebb az anyák fele, vagy még kisebb hányada van jelen a munkapiacon.

Településtípus szerinti bontásban azt látni, hogy noha mindenhol „az anyák szinte mind dolgoznak”-vélemény vezet, a fővárosban és a községekben lévő bölcsődékben az anyáknak valamivel kisebb hányada dolgozik, mint a megyei jogú, illetve egyéb városokban (4. táblázat).

4. Az anyák munkavállalásának vélt megoszlása településtípus szerint (%)
Hypothesised distribution of employment of mothers by type of settlement (%)

	„Szinte mind dolgoznak”	„A többség dolgozik”	Összesen
Budapest	58,3	41,7	100,0
Megyei jogú város	76,3	23,7	100,0
Egyéb város	68,1	31,9	100,0
Község	61,8	38,2	100,0

A fenntartó szerinti különbségek azt mutatják, hogy a nonprofit bölcsődéknek csupán az egyharmadában mondták azt a bölcsődevezetők, hogy az anyák szinte mind dolgoznak. Ugyanez az arány kétharmad az önkormányzati fenntartású intézményekben, és még ennél is magasabb az egyéb fenntartó által működtetett bölcsődékben. A nonprofit és az egyéb bölcsődék kis száma miatt azonban ezeket az eredményeket fenntartással kell kezelni.

A bölcsődék vezetői szerint a munkavállaló anyák majdnem háromnegyede hagyományos, nyolc órás munkaidőben dolgozik, ami megmagyarázza, hogy miért van szükség a bölcsődék hosszan tartó, legalább kilenc órás nyitva tartására. Az anyák több mint,

10%-a dolgozik ezen adatok szerint részmunkaidőben, ami jóval magasabb arány, mint amit a hivatalos statisztikák mutatnak a teljes női népességre kivetítve, és mintegy 7,5% dolgozik más munkarendben, illetve otthonról.

Az egyes bölcsődék között egyedül fenntartó szerint vannak számottevő különbségek. Míg az önkormányzati bölcsődékbe járó gyermekek esetében az anyák mintegy 93%-a dolgozik hagyományos, napi 8 órás munkaidőben, addig ez az egyéb fenntartó által működtetett bölcsődékben az anyák 80%-ára igaz, a nonprofit bölcsődékbe járó gyermekeknél pedig az anyák 60%-át jellemzi – az intézményvezetők szerint.

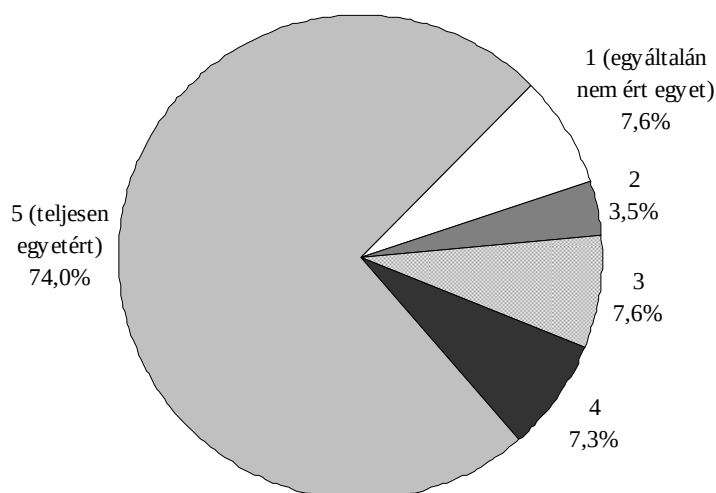
A bölcsődék vezetőinek 93%-a szerint az anyák már a beszoktatás idején tudják, hogy hol fognak dolgozni. Csak 7%-uk nyilatkozott úgy, hogy az anyák akkor kezdenek el munkát keresni, amikor gyermekük már bölcsődébe jár. A második állítás elsősorban a közép-magyarországi, ezen belül is a budapesti, valamint az önkormányzati bölcsődékre igaz.

Az, hogy az anyák döntő többségének már van a munkahelye, amikor gyermekét beszoktatja a bölcsődébe, ismét megerősíti azt a megállapítást, hogy elsősorban a munkavállaló szülők bízák gyermeküket bölcsődére, illetve hogy ők részesülnek előnyben a felvételnél. Lévé, hogy kevés bölcsődei férőhely van, az intézményeknek valamilyen feltétel alapján dönteniük kell a gyermekek felvételéről, és egyértelmű, hogy ekkor a szülők munkaviszonya az egyik döntő érv. Ugyanakkor az, hogy kicsi azok száma, akik beszoktatáskor még nem tudják, hol fognak dolgozni, arra vall, hogy valószínűleg nehéz egy olyan anyának bölcsődei helyet kapnia, aki munkát keres, és ez idő alatt kell megoldania a gyermekfelügyeletet.

Ez volt az egyik ok, amiért nem tartottuk elképzelhetetlennek, hogy egyes szülők vagy anyák, akiknek nincs biztos munkahelyük, megpróbálják ezt a bölcsőde vezetése előtt titkolni. Hiszen a munkaviszonnyal rendelkezők nagyobb eséllyel kapnak férőhelyet, és attól sem kell félniük, hogy felvett gyermeküket eltanácsolják.

Azzal az állítással, miszerint „az anyák sokszor megpróbálják eltitkolni, hogy valójában nem dolgoznak” a bölcsődevezetők többsége nem ért egyet, hiszen 5-ös skálán a válaszadók kétharmada adott 1-es vagy 2-es osztályzatot a kérdésre, kifejezve ezzel egyet nem értésüket. Mindazonáltal 15,6%-uk 4-es vagy 5-ös osztályzatot adott, ami arra enged következtetni, hogy az általuk vezetett bölcsődében ez viszonylag gyakran előfordul. Ez utóbbi esetekben gyakrabban értenek egyet a bölcsődevezetők azzal a kijelentéssel, hogy „nagyobb hangsúlyt kellene fektetni arra, hogy a bölcsődébe valóban olyan családok íráthassák be a gyermeküket, ahol az anya is dolgozik”: 75% értett egyet és adott erre a kérdésre 4-es vagy 5-ös osztályzatot, míg azon vezetőknek, akiknek nem kell szembesülniük az anyák esetleges titkolózásával, csak a fele. Ettől függetlenül a vezetők többsége úgy véli, fontos, hogy a dolgozó szülők elsőbbségben részesüljenek a gyermekek beíratásakor. Ahogy láttuk, ez az intézményekben általában meg is valósul.

Felvetettük: mennyire látják úgy a vezetők, hogy szükség lenne a férőhelyek bővítésére, és azt kértük, hogy véleményüktől függően itt is 1 és 5 közötti osztályzatot adjanak. A 369 válaszadó döntő többsége 5-ös osztályzatot adva teljesen egyetért azzal, hogy „több férőhelyre van szükség, mert több szülő kívánja bölcsődébe adni a gyermekét, mint amennyi hely van”. Az alábbi ábra mutatja a válaszok megoszlását (IV. ábra).

IV. A bölcsődevezetők véleményének megoszlása aszerint, hogy mennyire értenek egyet a következő állítással: «További férőhelyekre lenne szükség, mert több szülő kívánja bölcsődébe adni gyermekét, mint amennyi hely van» (%)

Distribution of crèche leaders' opinion by their agreement with the statement: 'Additional places would be needed, since the number of parents wishing to place their children in crèches exceeds the capacity of the institutions' (%)

A kérdéssel való egyetértés mértéke lényegében nem függ településtípustól, régiótól, fenntartótól vagy bölcsődemérettől: a bölcsődék vezetőinek többsége ezektől függetlenül egyetért a kijelentéssel.

Ha összevetjük az erre a kérdésre kapott válaszokat azzal, hogy a bölcsődevezetők több mint fele szerint nagyobb hangsúlyt kellene fektetni arra, hogy a munkavállaló szülők tudják elsősorban beíratni gyermeküket, akkor feltételezhetjük, hogy sok esetben még a dolgozó szülők gyermekeit sem sikerül mind fogadni az intézményekben. Amennyiben férőhelybővítésre kerülne sor, elsősorban továbbra is a munkavállaló szülők gyermekei kerülnének elhelyezésre, és ezután lehetne esetleg a más ok miatt bölcsődei felvételt kérő szülők kívánságának eleget tenni.

7. A bölcsődék gazdálkodása⁹

Kutatásunk kiterjedt a bölcsődék kérdezést megelőző évének gazdálkodási adataira, külön részletezve a bevételi forrásokat és a főbb kiadási tételeket. A bevételi források között a normatív költségvetési támogatást, az egyéb központi költségvetési támogatást, a pályázati úton elnyert támogatást, a térítési díjból származó bevételt és a nonprofit

⁹ Ahogy már említettük, a gazdálkodás adatairól szóló beszámolók a 2007. évre vonatkoznak, tehát csak tájékoztató jellegűek.

szervezettől kapott támogatást szerepeltettük. A kiadások a következő tételeket tartalmazták: személyi juttatások és munkaadókat terhelő járulékok, dologi és egyéb folyó kiadások, felújítási és karbantartási kiadások, beruházási kiadások.

A továbbiakban áttekintjük, hogyan oszlanak el a bevételek és a kiadások az egyes tételek szerint, és hogy hogyan alakul a bölcsődék gazdálkodási mérlege. Bizonyos megszorítások miatt azonban az eredményeket fenntartással kell kezelnünk. Először is, az egyesített bölcsődék tagintézményeinél nem ismerjük az egyes tagintézményekre eső bevételeket és kiadásokat. Jobb híján azt feltételezzük, hogy az egyesített intézménynél megjelenő bevételeket gyermeklétszám-arányosan osztják szét. A bölcsődék 32%-a valamely összevont intézmény tagja, mely központi intézmények a tagokra vonatkozóan összevont adatokat szolgáltatnak, így 182 esetben az év májusában felmért működő férőhelyek nagysága szerint kiszámított értékeket ismerjük.

Nehezíti a kapott válaszok értelmezését, hogy a kérdőívek kitöltésekor az önkormányzati támogatás összegének feltüntetése nem volt egyértelmű. Ez a pályázati pénzek egy része estében ugyancsak problematikusnak bizonyult.

További problémát okozott a nagy arányú válaszhiány: a mintába került közel négyszáz intézménynek csupán harmada adott teljes körű adatokat a költségvetést illetően, továbbá egyes kiadási és bevételi tételekre vonatkozó kérdésekre különösen kevesebben válaszoltak.

A válaszadó bölcsődék gazdálkodási adatait az 5. táblázat tartalmazza. Az adatok szerint az intézmények átlagos bevétele 2007-ben 43 millió Ft, kiadása pedig 57 millió Ft volt. A legfontosabb bevételi forrást a normatív és az egyéb központi költségvetési támogatás jelentette. Pályázati úton átlagosan 12 millió Ft-ot nyertek, térítési díjból mintegy 10 millió Ft-hoz jutottak, nonprofit szervezetektől pedig átlagosan 4 millió Ft-ot kaptak a bölcsődék. A legnagyobb kiadási tételt a személyi juttatások és a munkaadói járulékok jelentették, dologi és egyéb folyó kiadásokra a személyi kiadások töredékét költötték. Intézményenként átlagosan 4 millió Ft-ot költöttek felújítási, karbantartási munkákra és 9 milliót beruházásokra. Az átlagértékeken kívül érdemes a minimumokra, a maximumokra és a szórásokra is figyelni, mert az egyes intézmények között óriási különbségek vannak. Például a pályázaton elnyert legkisebb összeg 30 000 Ft, a legnagyobb 280 millió Ft, továbbá van olyan bölcsőde, ahol felújításra és karbantartásra 108 millió Ft-ot költöttek, de olyan is, ahol csak 3000 Ft-ot.

A fenti adatokat torzíthatja, hogy a bölcsődékbe különböző számú gyermek jár. Ezért számítottuk ki, hogy egy gyermekre 2007-ben átlagosan 911 000 Ft bevétel és 1,3 millió Ft kiadás jut.

5. A bölcsődék gazdálkodási adatai, 2007 (ezer forint)
Financial data of the crèches, 2007 (thousand forints)

		Minimum	Maximum	Átlag	Szórás	N
Összes bevétel		104	318 612	42 700	36 137	290
Ebből:	normatív költségvetési támogatás	1 209	114 463	21 835	15 380	262
	egyéb központi költségvetési támogatás	19	80 625	25 402	22 811	109
	pályázati úton elnyert támogatás	30	280 000	11 830	41 929	46
	térítési díjból származó bevétel	25	1 745 000	9 806	103 953	281
	nonprofit szervezettől kapott támogatás	1	63 367	3 979	12 464	60
Összes kiadás		1 821	565 070	57 147	54 581	274
Ebből:	személyi juttatások és munkaadókat terhelő járulékok	883	28 000 000	144 391	1 636 394	295
	dologi és egyéb folyó kiadások	2 115	115 000	15 915	13 868	133
	felújítási és karbantartási kiadások	3	108 000	3 775	9 197	168
	beruházási kiadások	22	838 000	9 260	73 885	129
Egy gyermekre jutó bevétel		1	4 772	911	632	290
Egy gyermekre jutó kiadás		182	28 254	1 337	2 396	274

Az egy főre jutó bevétel Budapesten a legnagyobb (1,05 millió Ft), amelyet a megyei jogú városok (928 000 Ft), a községek (824 000 Ft) és a kisvárosok (807 000 Ft) követnek. A kiadások viszont épp az adatok alapján legkevesebb forrással rendelkező egyéb városokban a legnagyobbak (1,5 millió Ft), míg máshol 1,2–1,3 millió Ft körül alakulnak.

A regionális különbségeket tekintve a nyugat-dunántúli és a közép-magyarországi régiókban levő bölcsődék vannak a legjobb anyagi helyzetben, hiszen átlagosan 1–1,1 millió Ft-ot is eléri az egy gyermekre eső bevételük. A legkisebb összeget a dél-alföldi bölcsődék kapnak (683 000 Ft), a többi régióban 800–900 000 Ft-os egy főre eső bevétellel kalkulálhatnak az intézmények.

Intézményméret szerint a kis bölcsődék jutnak a legkisebb bevételhez (viszont a kiadásaik kiugróan magasak), őket a nagy létszámú intézmények követik a legtöbb egy gyermekre jutó bevétellel, átlagosan 940 000 Ft-tal a közepes méretű bölcsődék gazdálkodhatnak. A települési önkormányzati fenntartású bölcsődék átlagosan 900 000 Ft körüli bevételi összeggel számolhatnak. A non-profit és egyéb fenntartású bölcsődék egy főre jutó bevétele jóval magasabb, átlagosan 1,1 millió Ft.

Az egy gyerekre jutó bevétel összefügg bizonyos minőségi mutatókkal, vagyis a magasabb bevétel jobb minőségű szolgáltatást jelenthet. Minél magasabb egy bölcsődében az egy főre jutó bevétel, annál alacsonyabb az egy foglalkoztatottra jutó gyermekek száma (korrelációs együttható: $r = -0,123$) és annál nagyobb a szakképzett dolgozók aránya ($r = 0,126$). A bölcsőde helyszínéül szolgáló épület életkorával és felújítási igényével azonban nem függ össze a bevétel nagysága.

Áttekintve, hogyan viszonyulnak egymáshoz a bevételek és a kiadások? A vizsgált intézmények majdnem felének 45,6%-ának negatív az egyenlege, költségvetési hiánnyal küzdenek. 31,7%-nak az egyenlege pozitív, vagyis kevesebbet költenek a rendelkezésre álló összegnél, és az adatok szerint csak 22,8% rendelkezik ugyanannyi bevétellel, mint kiadással (6. táblázat).

6. A bölcsődék megoszlása gazdálkodási egyenlegük szerint, 2007 (%)
Distribution of crèches by their financial status, 2007 (%)

	%	N
Negatív	45,6	118
Nulla	22,8	59
Pozitív	31,7	82
Összesen	100,0	259

A községekben van a legtöbb deficités bölcsőde (63%), míg a városokban ez az arány 40–46% körül mozog. Minden második megyei jogú városban működő intézménynek pozitív a gazdálkodási egyenlege. A régiók közül az észak-magyarországi bölcsődék helyzete a legkedvezőtlenebb, de a közép-magyarországi, a dél- és közép-dunántúli intézmények fele is költségvetési hiánnyal küzd.

Intézményméret szerint a közepes méretű bölcsődék helyzete a legkedvezőbb, a kis és a nagy intézmények között nincs jelentős eltérés. Az önkormányzati fenntartású bölcsődék helyzete nem különbözik az átlagostól, azonban a nonprofit, vagy egyéb intézmények körében csak 12% deficités, és 47% gazdálkodási egyenlege pozitív.

Megállapíthatjuk azt is, hogy az intézmények gazdálkodási egyenlege nem függ össze sem a személyzet számával és képzettségével, sem az épület állapotával.

8. Összegzés

Vizsgálatunk az első olyan jellegű kutatás Magyarországon, amelynek középpontjában a bölcsődék mindennapi működése áll, és amelyben fontos helyet kaptak a szülők és részvételük a bölcsődei életben. Eredményeink alátámasztanak számos olyan véleményt, amelyek eddig is éltek a köztudatban, ám amelyeket adatok még kevésbé igazoltak. Láttuk például, hogy a szülőknek komoly szerepük van abban, hogy a bölcsődék megfelelő színvonalon működjenek. A kötelezően csak az étkezésért fizetendő térítési díjon felül a bölcsődék mintegy 28%-ában egyéb címen is van havi térítési díj, és szinte az összes intézményben önkéntes munkával vagy természetbeni támogatással is segítik a szülők a bölcsődék működését. Köztudott, hogy játék ajándékozása, gyümölcs bevitele uzsonnára, vagy éppen a karbantartási munkákban való segítség nem számít ritkaságnak a bölcsődék életében.

A szülők ilyen mértékű bevonását a bölcsődék rossz anyagi helyzete indokolja. 259 intézményből közel 50%-nak negatív a gazdálkodási egyenlege annak ellenére, hogy az intézmények többsége keresi a forrásbővítés lehetőségét. A válaszadó bölcsődék mintegy 60%-a kap rendszeresen pénzbeli adományt, illetve kötődik működéséhez támogató alapítvány vagy egyesület. Több mint kétharmaduk pályázott már külső pénzre is.

A nyitvatartási adatok azt mutatták, hogy az intézmények többsége 11–12 órán keresztül fogadja a gyermekeket. Ez lehetővé teszi mindkét szülő teljes idős munkavállalását, és megállapítottuk, hogy a szülők többsége valóban ilyen formában dolgozik. A bölcsődék törekednek arra, hogy elsősorban munkavállaló szülők gyermekeinek biztosítsanak ellátást. Teljes egyetértés van ugyanakkor abban a kérdésben, hogy helyhiány miatt még így sem tudják az igényeket kielégíteni, és hogy férőhelybővítésre lenne szükség.

Adatfelvételünk a bölcsődéket az intézmények oldaláról mutatja be, és a kérdőív rövidegsége miatt nem törekedhetett teljességre. Nem tudjuk meg például, hogy miként alakul a mindennapi időbeosztás, mennyit vannak a gyermekek levegőn, milyen szintű és jellegű fejlesztő-nevelő munka folyik az intézményekben. Ezek azok a mutatók, amelyekkel információkat kaphatnánk a gyermekellátás minőségére vonatkozóan, ami azért lenne fontos, mert sok szülőnek fenntartásai vannak az ellátással és a nevelési munka minőségével kapcsolatban. Noha ezek a fenntartások kevés esetben alapulnak konkrét tapasztalaton, sok szülőt eltántorítanak attól, hogy gyermeküket bölcsődébe írassák, aminek következményeként az anyák roppant hosszú időre kiesnek a munkapiacról gyermekvállalás után.

További adatokra és kutatásokra lenne szükség abból a célból, hogy többet tudjunk meg az intézményekről, és megismerjük a szülők nézőpontját és a bölcsődékkel való elégedettségét.

Tárgyszavak:

Gyermekeellátó intézmények
Gyermek- és munkavállalás
Kérdőíves vizsgálat

SOME CHARACTERISTICS OF THE WORKING MECHANISMS OF CRÈCHES IN HUNGARY

Abstract

Very few is known about the every-day life of crèches in Hungary mainly because of the lack of data. In this paper we present some results of a survey carried out by the Demographic Research Institute among the crèches in 2008. We show for example that the opening hours of crèches fit rather well the working hours of parents who have regular working hours from the morning to the evening. Furthermore, according to our results, even if in principle parents do not have to pay for the care, several nurseries request in-kind help, besides the financial contribution of parents. The cost of meals also considerably varies across the institutions. We show that, according to the opinion of the headmasters, most mothers who chose a crèche have a full-time job. Finally, we analyse the data of the budget of the crèches, and show which were the main sources of income, expenditures and the balance of payments in the year of 2007.

Függelék: Bölcsődés kérdőív – Kiegészítő lap

		KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET 1024 BUDAPEST BUDAY LÁSZLÓ U. 1/3. TELEFON: +36-1 345-6320 • FAX: +36-1 345-1115 WWW.DEMOGRAFIA.HU		Törzsszám:																																					
				Az adatszolgáltatás nem kötelező! Az adatgyűjtés statisztikai célra történik!																																					
BÖLCSŐDEI KÉRDŐÍV - KIEGÉSZÍTŐ LAP																																									
Az egyszeri kiegészítő lap kitöltése, mivel nem kormányrendelet rendelte el, nem kötelező. Azonban ahhoz, hogy a bölcsődéket érintő szabályozás illeszkedjen a valós viszonyokhoz, illetve, hogy az intézményrendszer fejlesztésére sor kerülhessen, nagyon lényegesek ezek az információk. Az adatok feldolgozása kizárólag összesítve történik, az adatok kezelésének folyamata garantálja, hogy az adott választ szolgáltató intézmények azonosítása nem történhet meg. A kitöltött kiegészítő lapot a 1203/08 -as kötelező nyomtatvánnyal együtt a KSH Miskolci Igazgatóságára (3501 Miskolc, Pf. 115.) szíveskedjenek elküldeni 2009. január 31.-ig.																																									
Sorszám	Megnevezés																																								
Nyitvatartás, étkezés és létszám																																									
01	A bölcsőde napi nyitvatartása: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>- nyitás:</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc</td> </tr> <tr> <td>- zárás:</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc</td> </tr> </table>					- nyitás:		óra		perc	- zárás:		óra		perc																										
- nyitás:		óra		perc																																					
- zárás:		óra		perc																																					
02	Az egyes étkezések időpontjai: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>- Reggeli:</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-től</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-ig</td> </tr> <tr> <td>- Tízórai:</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-től</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-ig</td> </tr> <tr> <td>- Ebéd</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-től</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-ig</td> </tr> <tr> <td>- Uzsonna</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-től</td> <td> </td> <td>óra</td> <td> </td> <td>perc-ig</td> </tr> </table>					- Reggeli:		óra		perc-től		óra		perc-ig	- Tízórai:		óra		perc-től		óra		perc-ig	- Ebéd		óra		perc-től		óra		perc-ig	- Uzsonna		óra		perc-től		óra		perc-ig
- Reggeli:		óra		perc-től		óra		perc-ig																																	
- Tízórai:		óra		perc-től		óra		perc-ig																																	
- Ebéd		óra		perc-től		óra		perc-ig																																	
- Uzsonna		óra		perc-től		óra		perc-ig																																	
03	Hány gyermek vette igénybe <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>- a reggelit?</td> <td> </td> <td>gyermek</td> </tr> <tr> <td>- a tízórait?</td> <td> </td> <td>gyermek</td> </tr> <tr> <td>- az ebédet?</td> <td> </td> <td>gyermek</td> </tr> <tr> <td>- az uzsonnát?</td> <td> </td> <td>gyermek</td> </tr> </table>					- a reggelit?		gyermek	- a tízórait?		gyermek	- az ebédet?		gyermek	- az uzsonnát?		gyermek																								
- a reggelit?		gyermek																																							
- a tízórait?		gyermek																																							
- az ebédet?		gyermek																																							
- az uzsonnát?		gyermek																																							
04	Kérjük jelölje be, hogy hogyan alakult a bölcsőde létszáma 2009. január 14-én, szerdán. <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 30%;">Létszám</td> <td style="width: 30%;">A bölcsődébe érkezett gyermekek száma</td> <td style="width: 30%;">A bölcsődeből távozó gyermekek száma</td> </tr> <tr> <td>A reggeli nyitás és 9 óra között</td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td>9 és 12 óra között</td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td>12 és 15 óra között</td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td>15 és 17 óra között</td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td>17 óra után</td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table>					Létszám	A bölcsődébe érkezett gyermekek száma	A bölcsődeből távozó gyermekek száma	A reggeli nyitás és 9 óra között			9 és 12 óra között			12 és 15 óra között			15 és 17 óra között			17 óra után																				
Létszám	A bölcsődébe érkezett gyermekek száma	A bölcsődeből távozó gyermekek száma																																							
A reggeli nyitás és 9 óra között																																									
9 és 12 óra között																																									
12 és 15 óra között																																									
15 és 17 óra között																																									
17 óra után																																									
Díjak és szülői segítség																																									
05	Mennyi a szülők által havonta, az étkezésért fizetendő térítési díj? <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td> </td> <td>Ft</td> </tr> </table>						Ft																																		
	Ft																																								
06	Havonta hozzávetőlegesen mennyit fizetnek az érintett szülők az egyes plusz szolgáltatás(ok)ért, ha van ilyen? <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>- játszócsoporthoz</td> <td> </td> <td>Ft</td> <td>- gyermekhotel</td> <td> </td> <td>Ft</td> </tr> <tr> <td>- időszakos gyermekfelügyelet</td> <td> </td> <td>Ft</td> <td>- egyéb</td> <td> </td> <td>Ft</td> </tr> <tr> <td>- otthoni gyermekgondozás</td> <td> </td> <td>Ft</td> <td>egyik szolgáltatás sincs</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>					- játszócsoporthoz		Ft	- gyermekhotel		Ft	- időszakos gyermekfelügyelet		Ft	- egyéb		Ft	- otthoni gyermekgondozás		Ft	egyik szolgáltatás sincs																				
- játszócsoporthoz		Ft	- gyermekhotel		Ft																																				
- időszakos gyermekfelügyelet		Ft	- egyéb		Ft																																				
- otthoni gyermekgondozás		Ft	egyik szolgáltatás sincs																																						
07	Az étkezésért fizetett térítési díjon és az esetleges szolgáltatásokért fizetett díjon kívül, havonta mekkora összeggel járul hozzá egy-egy szülő a bölcsőde működéséhez? (pl. csoportpénzzel) <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td> </td> <td>Ft</td> </tr> </table>						Ft																																		
	Ft																																								
08	Szokott-e a bölcsőde külső pénzre pályázni? <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>igen, rendszeresen</td> <td>ritkán, de előfordult már</td> <td>(kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)</td> </tr> <tr> <td>igen, alkalmanként</td> <td>még nem fordult elő</td> <td></td> </tr> </table>					igen, rendszeresen	ritkán, de előfordult már	(kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)	igen, alkalmanként	még nem fordult elő																															
igen, rendszeresen	ritkán, de előfordult már	(kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)																																							
igen, alkalmanként	még nem fordult elő																																								
09	Van-e a bölcsődéhez kötődő illetve működését rendszeresen támogató alapítvány vagy egyesület, illetve kapnak-e olyan pénzügyi adományt, amelyre minden évben számíthatnak? <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>van</td> <td>nincs</td> </tr> </table>					van	nincs																																		
van	nincs																																								
10	Az elmúlt évben milyen gyakran járultak hozzá a szülők természetbeni támogatással a bölcsőde működéséhez (pl. játékszer, bútor, gyümölcs, stb.)? <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>általában naponta</td> <td>alkalmanként</td> <td>(kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)</td> </tr> <tr> <td>általában hetente</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>általában havonta</td> <td>egyszer sem</td> <td></td> </tr> </table>					általában naponta	alkalmanként	(kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)	általában hetente			általában havonta	egyszer sem																												
általában naponta	alkalmanként	(kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)																																							
általában hetente																																									
általában havonta	egyszer sem																																								
11	Kérjük írja le, hogy legutóbb milyen támogatással járultak hozzá a szülők a bölcsőde működéséhez.																																								
1																																									
F003																																									

12	Az elmúlt évben milyen gyakran járultak hozzá a szülők önkéntes munkával a bölcsőde működéséhez? (kérjük aláhúzni, vagy x-szel megjelölni)	
	általában naponta általában hetente általában havonta	alkalmanként egyszer sem
13	Kérjük írja le, hogy legutóbb milyen önkéntes munkát vállaltak a szülők.	
Szülői munkavállalás		
14	Természetesen tudjuk, hogy nem ismerik pontosan, milyen körülmények között élnek, mivel foglalkoznak a bölcsődébe járó gyermekek szülei. Mégis arra kérnénk, próbálja meg megjelölni, hogy leginkább melyik állítás igaz rájuk? A. A bölcsődébe járó gyermekek anyukái szinte mind dolgoznak vagy tanulnak. B. Az anyukák többsége dolgozik vagy tanul. C. Az anyukáknak körülbelül a fele dolgozik vagy tanul. D. Bár sok anyuka dolgozik vagy tanul, azért ők kisebbséget alkotnak az anyukák között. E. Néhány kivétellel az anyukák többsége nem dolgozik és nem is tanul. A leginkább igaz állítás:	
15	Hozzávetőlegesen a munkavállaló anyukák hány százaléka dolgozik - 'hagyományos', 8 órás munkában, kötött munkarend szerint? % - részmunkaidőben? % - otthon, vagy kötetlen munkarend szerint? %	
16	Kérjük jelölje be, hogy az alábbi két állítás közül melyik jellemzi jobban az anyukák helyzetét! A. Az anyukák többségére az a jellemző, hogy már a beszoktatás ideje alatt biztosan tudják, hogy hol fognak dolgozni. B. Az anyukák többségére az a jellemző, hogy akkor kezdenek munkát keresni, amikor a gyermek már a bölcsődébe jár. A leginkább igaz állítás:	
17	Mennyire ért egyet a következő állításokkal? Oszdályozzon 1-től 5-ig, mint az iskolában. Adjon 1-est, ha egyáltalán nem ért egyet, 5-öst pedig ha teljes mértékben egyetért. Az anyukák sokszor megpróbálják eltitkolni a bölcsőde vezetésétől, hogy valójában nem dolgoznak. Oszdályozzat: - Nagybbr hangsúlyt kellene fektetni arra, hogy a bölcsődébe valóban olyan családok írathassák be a gyermekeiket, ahol az édesanya is dolgozik. Oszdályoztat: - Ha túl sok halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket kell felvenni az intézménybe, akkor a jobb módú szülők kedve elmegy attól, hogy beírassák gyermekeiket. Oszdályoztat: - További férőhelyekre lenne szükség, mert több szülő kívánja bölcsődébe adni a gyermekét, mint amennyi hely van. Oszdályoztat:	
Gyermekek beszoktatása		
18	Kérjük jelölje be, hogy az alábbi két állítás közül melyik jellemzi a bölcsődét! A. A bölcsődében évente egy vagy két beszoktatási időszak van. B. Van egy vagy két beszoktatási csúcsidőszak, de emellett folyamatosan is történik a gyermekek felvétele. C. Nincs egy vagy két beszoktatási csúcsidőszak, hanem folyamatosan történik a gyermekek beszoktatása felvételük után. A bölcsődét leginkább jellemző állítás:	
19	Amennyiben van évente egy vagy két beszoktatási csúcsidőszak, kérjük jelölje meg, hogy ezek mennyi ideig tartanak. 1. időszak: hónap nap-tól hónap nap-ig 2. időszak: hónap nap-tól hónap nap-ig	
20	Hozzávetőlegesen az esetek hány százalékában szoktatja be a gyermeket a bölcsődébe - az édesanyja? % - az édesapja? % - nagyanyja vagy nagyapja? % - egyéb személy? %	
Felújító munkálatok		
Felújítás alatt minden olyan munkát értünk, mely fizetett szakemberek megbízásával jár, és melynek célja a bölcsőde épületének állapotának javítása.		
21	Melyik évben volt utoljára felújítás a bölcsődében?	
☒ Volt. ☒ Nem volt.		

22	Kérjük jelölje meg, hogy mely állítás jellemzi leginkább a bölcsődét! A. A bölcsőde épülete(i) vagy egy részük felújításra szorul, de erre pénz hiányában nincs lehetőség. B. A bölcsőde épülete(i) vagy egy részük felújításra szorul, és ezt, ha lépésenként is, de tudjuk finanszírozni. C. A bölcsőde épülete(i) vagy egy részük felújításra szorul, és ennek finanszírozása gond nélkül megoldható. D. A bölcsőde épülete(i) nem szorul(nak) felújításra. A bölcsődre leginkább jellemző állítás: _____			
23	Melyik évben épült a bölcsőde jelenlegi épülete?			
A bölcsőde megközelítése				
24	A bölcsőde 150 méteres körzetében van-e tömegközlekedési megállóhely? (kérjük aláhúzni!) igen nem			
25	Hozzávetőlegesen az esetek hány százalékában hozzák a gyermeket a bölcsődébe - gyalog? % - kerékpárral? % - tömegközlekedési eszközzel? % - személygépjárművel? %			
26	Hozzávetőlegesen az esetek hány százalékában hozza a gyermeket a bölcsődébe - az édesanyja? % - az édesapja? % - nagymama vagy nagypapa? % - egyéb személy? %			
Plusz szolgáltatások				
27	Van-e arra lehetőségük a szülőknek, hogy a gyermeket a "normális" nyitvatartási időn túl a bölcsődében hagyják? van nincs			
28	Ha van, akkor kell-e ezért külön fizetniük? igen nem			
29	Ha nincs rá lehetőség, akkor a szülők igényelnék-e ezt a plusz szolgáltatást? igen nem			
30	Ha igényelnék, akkor Ön szerint hajlandók lennének külön fizetni azért, hogy gyermekük esetenként tovább maradjon a bölcsődében? igen nem			
31	Amennyiben a bölcsőde nyújt külön szolgáltatásokat: A gyermekek hányad része veszi rendszeresen igénybe... - a játszócsoport? % ☐ Nincs ilyen szolgáltatás. - az időszakos gyermekfelügyelet? % ☐ Nincs ilyen szolgáltatás. - a gyermekhotelt? % ☐ Nincs ilyen szolgáltatás. - az otthoni gyermekgondozást? % ☐ Nincs ilyen szolgáltatás.			
Záró kérdések				
32	Megfigyelhető-e, hogy akkor íratják be a gyermekeket a bölcsődébe, amikor kistestvérük születik? igen nem			
33	Kérjük, becsülje meg, az Ön véleménye szerint hozzávetőlegesen mekkora a roma gyermekek aránya a bölcsődében! kevesebb, mint 10 % 30-40 % között 10-20 % között 40-50 % között 20-30 % között több, mint 50 %			
Gazdálkodási adatok 2007				
34	Összes bevétel:			ezer Ft
35	Ebből:	normatív költségvetési támogatás		ezer Ft
36		egyéb központi költségvetési támogatás		ezer Ft
37		pályázati úton elnyert támogatás		ezer Ft
38		tértelési díjból származó bevétel		ezer Ft
39		nonprofit szervezettől kapott támogatás		ezer Ft
40	Összes kiadás:			ezer Ft
41	Ebből:	személyi juttatások és munkaadókat terhelő járulékok		ezer Ft
42		dologi és egyéb folyó kiadások		ezer Ft
43		felújítási és karbantartási kiadások		ezer Ft
44		beruházási kiadások		ezer Ft
45	Ha egyesített intézményről van szó, hány telephely együttes adatait adta meg?			